

סיום סדר נשים

קידושין פב

שווערד

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

1. מהרש"א על קידושין דף פב/א

גמ' לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה כו'. כצ"ל כנראה מפרש"י אבל ממאי דדרש בגמרא בר קפרא לעולם כו' נקיה וקלה וקאמר עלה מאי היא משמע דמלת וקלה לא היה כתוב במתני' דאל"כ מה הוסיף בר קפרא אמתניתין ועוד אמאי לא קאמר מאי היא אמתני' ור"ל דודאי בלי אומנות כלל לא יסמוך אדם על תפלתו להתעשר כדאמרין בפ"ק שחייב כל אב ללמד בנו אומנות וליכא מאן דפליג ושנינו ג"כ באבות כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה אלא דקאמר שאל יחשוב אדם דבמלאכה כבדה יתפרנס ותהיה מלאכתו קבע ותורתו עראי אלא יעסוק במלאכה נקיה וקלה שיוכל לעשות תורתו קבע ומלאכתו עראי כדאמרין במסכת ברכות ויתפלל למי שהעושר שלו שיוכל להתעשר גם ממלאכה קלה ועראי שהרי ראינו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות כו' ויכול להתעשר ממלאכה קלה ועראי כמו מכבדה שהיא קבע והכל לפי הזכות ממש כמ"ש פירושו בחידושי הלכות ע"ש ור' נהוראי דקאמר נמי לקמן מניח אני כל אומנות שבעולם כו' אלא תורה ודאי דלא פליג וצריך כל אדם ללמוד אומנות אלא דה"ק מניח אני הקביעות של כל האומנות ואני מלמדו תורה בקבע ואומנות עראי

2. ספר המקנה על קידושין - דף פב עמוד א

במתניתין ר"מ אומר וכו' ויתפלל למי שהעושר וכו' הוא אשר הזהירה התורה ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי...ענינו כי אף שלאחר חטא אדם הראשון נגזר עליו בזעת אפיך תאכל לחם שאין השפע יורד מן השמים כ"א בעשיית האדם מ"מ עיקר הוא הברכה העליונה כדכתיב ויברכה ה' אלקיך בכל אשר תעשה ענינו שלא יבטח העושה והעוני הוא מחמת האומנות כי אין בזה הפרש אלא העיקר הוא הברכה בכל אשר תעשה בכל אופני העשיות וז"ש כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם כפי ברכת הצלחתו וק"ל:

3. תוספות רא"ש על קידושין דף פב/א

אלא הכל לפי זכותו של אדם. כלומר לפי מזלו שזכה להיות מזלו טוב, דאין נראה לפרש לשון זכות ממש דכמה רשעים זוכים לעולם הזה, ואין לפרש לפי זכות וקיבול שכר המצוות ורשע נמי אפשר דעשה מצוה שעל ידה זוכה דהא אמרי' במו"ק ח"י בני ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, ומיהו איכא למימר דלפעמים המזל משתנה לטוב ע"י זכות כמו שהאיר המקום צדק ממזרח לאברהם אבינו:

4. ספר רסיסי לילה - אות מג

(מג) צורך האדם בעולם ידוע שהם שלושה דברים. חיים, וקיום החיים דהיינו מזוני, וההמשכה לדורות דהיינו בני. ואמרו ז"ל (מועד קטן כח.) דלאו בזכותא וכו' ולכאורה זה נגד המבואר בתורה ובדברי חז"ל בכמה מקומות דהכל במשפט ובראש השנה אדם נידון על כל זה ומתפללין בכל יום תמיד על שלושה אלה. והגם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט ע"ב) היינו דסביביו נשערה מאוד ומשלם העונש בעולם הזה והשכר שמור לעתיד לבוא כידוע. אבל מכל מקום הוא במשפט כפי הזכות וגם אמרו ז"ל (שבת קנו.) אין מזל לישראל וזה הקשו התוס' עיין שם. אבל באמת הר' מזלא אינו ממזלות הרקיע שהאצטגנינים יודעים שעל זה אמרו (שם) דאין מזל וכו' על ידיעתם מצד מערכת המזלות כי אצל בני ישראל הכל במשפט עליון יתברך שמו כפי כשרון נפשותם. אבל מזלא זה הוא מה שאמרו בריש בבא קמא (ב ע"ב) ובשבת (נג ע"ב) אדם דאית ליה מזלא פירש רש"י מלאך מליץ והנה זה

ודאי מצד הזכות כמו שאמרו בשבת (לב.) על פסוק (איוב לג, כג) אם יש עליו מלאך מליץ והוא פשוט גם כן כי אין מליצה ולימוד סגוריא אלא כשבאים במשפט:

ואמנם שורש ענין מלאך מליץ שיש לכל אחד מישראל ואפילו לתינוק בין יומו כדמוכח מהא דריש בבא קמא אם כן על כרחך אינו מלאך הנוצר על ידי עשיית המצוות. רק דעצם נפש האדם שהיא חצובה מכסא הכבוד שהוא למעלה מעולם המלאכים הנה יש בו מכל העולמות שתחתיו כידוע שכל עולם עליון הוא כולל כל מה שתחתיו שהרי ממנו הוא מתפשט ויוצא וכדרך שאמרו ז"ל (חגיגה יג.) רגלי החיות כנגד כולן קרסולי וכו' וכן כל מה שלמעלה הוא כנגד כולן שלמטה וכאמרם ז"ל (סנהדרין לח ע"ב) מה שאמר נעשה אדם שאמר למלאכים וכיון שהקב"ה אמר להם נעשה אף על פי שאמרו ז"ל (בראשית רבה ח, ח) שזה לימוד דרך ארץ לימלך וכו' ודאי לא נכתב דבר שקר רק שהרצוה לטעות יטעה לחשוב שהאמירה הוא כאילו צריך לשיתופם ובאמת אין זה אלא לימוד דרך ארץ. אבל באמת אמירת השם יתברך נעשה אדם על ידי זה ממילא ניתן בו כח מכל העולמות וזהו עיקר בצלמינו שהוא כולל כל העולמות כידוע:

והיצר הרע הוא מצד עולם הזה שבו שייך זכות וחובה אבל במלאכים אין יצר הרע כמו שאמרו ז"ל (שבת פט.). אבל מכל מקום יש להם השתדלות שזהו אמירת שירה. אבל מה שלמעלה מהם גם זה אין שייך רק קבלת הארה כטעם (ברכות יז.) צדיקים יושבים וכו' ונהנים וכו' שזהו שורש נפש האדם למעלה מעלה. ומצד שורשו בעולם המלאכים הוא המלאך מליץ דהיינו כח נפשו עצמה ולכן נקרא מזלא שהוא שורש הנפש מה שנפל לגורלו בתולדה שעל זה אמרו (נדה טז ע"ב) טיפה זו מה תהא עליה וכו' רצה לומר איזה נפש יושפע בה. כמו שאמרו בשמות רבה (מ, ג) דכל הנפשות מאיפת אדם הראשון יש בראשו ויש ברגלו ולכל אחד כח מיוחד:

ומליצת המלאך לפי שעל ידי העבירות מתישין כח פמליא של מעלה (איכה רבה א, ו) ואף דשם בעולם המלאכים אין זכות וחובה מכל מקום מצד הזכות וחובה שלמטה כן הוא כח השירה והשתדלות דמלאכים רצה לומר מצד שהם עצם שורש לנפשות דישראל. וכח המליצה הוא כפי כח המעשים כי אין בחירה ורצון במלאכים שרוצה להיות מליץ ולהגיד כך. רק שהוא ממילא שכשהאדם זכאי הרי כח המלאכיי שבו למעלה בעולם המלאכים הוא מלאך מליץ. ושורש נשמתו בעולם הכסא מקבלת אורה כראוי להשפיע לרוח ולנפש כטעם (יומא לט.) מקדשין אותו מלמעלה:

ונמצא כפי זה הכל תלוי בזכותא [וזוהו מצד הבחירה דעולם הזה ומצד הידיעה דאמת הכל תלוי במזלא ובאמת כולא חד] ואמנם עם כל זה בעולם הזה יש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים וכן להיפך. ואמרו ז"ל (ברכות ז ע"ב) על רשע שהשעה משחקת לו מרום משפטיך מנגדו ואיך אפשר זה והלא כל משפטיו אמת. רק דבאמת אין לך אדם שאין בו זכות וחובה כמו שאמרו (חגיגה כז.) אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות. ואדם אין צדיק בארץ אשר וגו' (קהלת ז, כ). וענין שיקול הזכויות והעבירות כבר כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ה הלכה ד) שהם שקולים רק בדעתו של השם יתברך ויציב פתגם כי אין בזה ידיעה כלל אף על פי שחז"ל אמרו בכמה מקומות זה גדול מזה הוא בדרך כלל כפי משפט התורה אבל משפט שלמעלה כפי פרטי הנפשות אין שום נפש דומה לחבירו:

וזוהו החילוק דמזלא שאין תלוי בזכותא דהגם דתרווייהו צדיקים גמורים ושנים במעשיהם מכל מקום אצל זה מתעורר כח אותו מלאך מליץ על ידי זכויות ידועות להזיל עליו שפע בני חיי ומזוני ממזלו העליון ולא אצל זה אף על פי שעשה גם כן אותן זכויות מכל מקום בהשפטו כפי שורש מזלו יהיה נידון בענין אחר. וכן להיפך ברשעים יש דמרום משפטיך שאין כח במדת משפט לדונו על רשעתו באותה שעה המשחקת לו מצד איזה זכות המרעיש כנגדם ומחפה על הכל לפי משפט השעה. והדברים ארוכים בדרך המשפט שלמעלה דברים שהם כבשונו של עולם. והכלל דהכל במשפט ועם כל זה תלוי במזלא דהמשפט של זכויות וחובות לעין המשכת בני חיי ומזוני בעולם הזה תלוי במזלא:

וענין התפילה שאמרו ז"ל (ברכות ו ע"ב) שהוא מדברים העומדים ברומו של עולם היינו במקום המזלא שהוא מרום מענין העולם הזה כנזכר. והיינו כי התפילה היא פועלת שינויים במזלא וזהו כל שורש ענין התפילה כי

המזלא הוא המקבל ונהנה מזיו השכינה והתפילה הוא להמשפיע יתברך שמו. וכפי תוקף ההשפעה מלמעלה כן הוא ההשתנות בבני חיי ומזוני נגד המזל. ואף דתלי במזלא היינו דעל ידי התפילה שמתרבה השפע הרי ממילא מזלו עצמו משפיע לו זה מה שלא היה לו מקודם. ואולם גם זה עדיין תלוי במזלא כדרך שאמרו (תנחומא מקץ ט) עתים הם לתפילה ואין לך שהירבה בתפילה יותר ממה רבינו ע"ה ולא נענה כי גם קבלת השפע הוא רק כפי הראוי לפי שורשו וחלקו ממעל ויש שאי אפשר לו לקבל יותר כלל פעמים. וגם בזה יש הרבה משפטים שונים:

ואולם התורה עוד למעלה מזה דמאן דאחיד באורייתא אחיד בכולא (זוה"ק ריש פרשת קרח) כי הוא מדת אמת ליעקב שהוא נחלה בלי מצרים כטעם (איוב יא, ט) ארוכה מארץ מידה וגו' ואין שייך אין יכול לקבל. והתפילה הוא רק כח ההשפעה כפי מדת המקבל שהוא המתפלל. אבל זכות התורה אינו בא בתפילה על ריבוי ההשפעה רק שהיא ממילא מתרבת על ידי התורה ששם הוא שורש קבלת השפע של כל הנפשות מישראל. דיודע דשורשם בתורה דששים ריבוא אותיות נגד ששים ריבוא נפשות כנודע. והגם דמכל מקום אין כל אות דומה לחבירו וכל אחד יש לו חלק ידוע בתורה מכל מקום מצד חלקו אין לו גבול לומר שדבר זה נמנע כלל. כי כל חלק עצמו כשמגיע לעיקר שורשו ודביקותו בכל הרי מתדמה לכל שאין לו גבול כלל ועל ידי התורה הוא התאחדות החלק בכל:

5. ספר מחשבות חרוץ - אות טו

ופסח נגד אברהם היה...ופירש בזוהר (ח"ב מ"ח). דבעתיקא תליא, והוא מזל העליון שאינו יכול להגיע לשם בתפילה ועדיין לא זכו לתורה, וגם בני חיי ומזוני דלאו בזכותא תליא אלא במזלא כמו שאמרו במועד קטן (כ"ח). אי אפשר להשיג בתפילה, ועל זה אמרו (פסחים קי"ח). קשין מזונותיו כקריעת ים סוף, וכן קשה לזווגן כקריעת ים סוף (סוטה ב'), דהיינו בני ואף על גב דמזוני הוא חיי שעה ונקבע בקשות על זה בכל התפילות, מכל מקום זהו למאן דקיימא ליה שעתא דאיברי בשעתא דמזוני או שמתפלל בעת רצון ונענה, אבל מי דלא איברי בשעתא דמזוני כרבי אלעזר בן פדת (תענית כ"ה). זה תליא במזלא מזל העליון דהוא בעתיקא כנודע, ואין מועיל עוד תפילה רק על ידי התורה וקריאה באמת שהוא למעלה מהמזל, ועל ידה הוא התדבקות ישראל במקור חוצבם בראשית המחשבה היותר עליונה למעלה מעלה מכל השתלשלות דאצילות:

ועל ידי חידושין דאורייתא יכולין להוריד שפע חדשה מן המזל העליון, וזהו המן עצמו שהוא לחם מן השמים הוא בזכות משה היינו בכח התורה

6. מהרש"א על קידושין דף פב/א

טוב שברופאים לגיהנם והכשר כו'. יש לפרש טוב שברופאים דהיינו שמחזיק עצמו לטוב ולמומחה שברופאים שאין כמוהו וסומך ביותר על המחאתו מתוך גאוותו ולפעמים הוא טועה בטבע זה החולה וממית את החולה ברפואותיו בדבר שמזיק לחולה זה אבל יש לו לישא וליתן עם שאר הרופאים כיון שהוא סכנת נפשות:

7. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף פב/א

שם טוב שברופאים לגיהנם. נ"ל בס"ד, הרופא שאינו פקח ומומחה לא יסומך על דעתו לתת סמים חריפים ותקיפים אלא יתן סמים קלים פשוטים, אשר אם לא יועילו ודאי לא יזיקו, ואם כן אין תקלה יוצאה מסיבתו, ואם יכבד חליו של חולה מאיליו יכבד, ולא יגיע לו נזק מן הסמים שנותן לו לשתות, אבל רופא שהוא בקי ומומחה סומך על דעתו, ונותן סמים חריפים ותקיפים לעשות בהם מלחמה עם החולי של החולה לגרשו בעל כרחו, ולפעמים ישגה לתת סם שיעור יותר ממה שצריך לחולה לפי מזגו וכוחו, ומחמת חריפות ותוקף הסם יזיק לו, ועוד לפעמים ישגה בעיקר החולי, ויתן סמים דלא שייכי לאותו החולי של החולה, ואז יזיק הסם אליו, ויהיה סיבה למיתתו בר מינו, ולזה אמר טוב שברופאים קרוב הוא לירד לגיהנם, בעבור שפיכות דמים של החולים, אשר תסובב על ידו:

8. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף פב/א

שם כשר שבטבחים שותפו של עמלק. נ"ל בס"ד הכונה, כי הטבחים מביאים משרתים ריקים ופוחזים רעים וחטאים למכור להם הבשר, והם מוכרים לישראל עם בשר המותר בשר נבלות וטריפות, כדי להרויח, ונמצא

אלו גורמים מיעוט השפע ומיעוט הפרנסה מישראל כי זה הוא מסיבת אכילת נבלות וטרפות כנודע, וידוע מה שכתוב בקהילת יעקב ז"ל, דקליפת עמלק מונעת הפרנסה לישראל, ולכן בעבור גלגול המשקאות בא עמלק ע"ש, ונמצא זה הכשר שבטבחים שבני אדם רצים לקנות בשר מן בית המטבחים שלו ומחנותו, ואך הוא משרתיו רשעים, דמאכילין בשר נבלות וטריפות לישראל, ועל ידי כך מונעין שפע הפרנסה, נחשב שותפו של עמלק, דגם קליפת עמלק מונעת הפרנסה מישראל.

9. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יג/ב

תנא לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו רבי מאיר שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה ולא נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה

10. רמב"ם פירוש המשניות

ורבי מאיר נקרא גם הוא ר' נהוראי והענין אחד ושמו העיקר רבי נחמיה

11. פני יהושע על קידושין - דף פב ע"א

שם ר' נהוראי אומר מניח אני כל אומניות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה כו'. לכאורה נראה דר' נהוראי לית ליה הא דאמרינן לעיל בפ"ק [דף כ"ט ע"א] דחייב אדם ללמד בנו אומנות ואמרינן נמי בפרקי אבות [פרק ב' משנה ב'] כל תורה שאין עמה מלאכה ודרך ארץ סופה בטילה אלא דלמאי דפרישית בסמוך אתי שפיר דלא פליג דודאי מידת כל אדם ללמוד תורה ודרך ארץ דאין כל אדם זוכה לכך שיהא מלאכתו נעשית ע"י אחרים וא"כ ח"ו אפשר שיבא לידי לסטיות או לידי בזיון התורה אמנם ר' נהוראי כלפי עצמו אמר כן לפי שראה שבנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו בענין שיהא ת"ח גמור וצדיק גמור שמלאכתו יהא נעשית ע"י אחרים ומש"ה אמר דמניח כל אומניות שבעולם ואינו מלמדו אלא תורה ואין לו לחוש לפרנסתו בתורה עם דרך ארץ כיון שמלאכתו יהא נעשית ע"י אחרים

12. ספר בניהו בן יהוידע על קידושין דף פב/א

שם מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה... וקשה איך אפשר שקיים כל התורה כולה, חדא דלא ניתנו עדיין, אלא רק ז' מצות, ועוד אפילו אם היתה נתונה התורה למטה, איך אפשר לאדם אחד לקיים הכל, אלא ודאי מוכרח לומר דהתורה ניתנה לו בשלימות והיה עוסק בלימודה, ולהכי נחשב לו כאלו קיים כל התורה כולה, דכל הקורא בפרשת עולה כאלו הקריב עולה וכיוצא בזה [מנחות דף ק"י ע"א], ולכן אמרו מכח לימוד התורה היה לו אחרית הטוב הזה:

13. המאירי על מסכת קידושין דף פב/ב

ואוי לו למי שבניך נקבות ואף על פי שפשוטו של דבר כך הוא יש להוסיף בפירושו שבניו נקבות שהזכרים פחותים וחסירים ואשרי מי שבניו זכרים שנמצא בהם השלמות המכוון בהם